

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

**21 de febrer:
Dia
Internacional
de la Llengua
Materna**

ÍNDIX:

1. Introducció	pàg. 3
2. Definicions de llengua materna	pàg. 5
3. Fulletó informatiu de la UNESCO	pàg. 7
4. Resolució 12 de la 30a CG de la UNESCO	pàg. 9
5. Directrius de la UNESCO sobre llengües i educació	pàg. 12
6. Extracte de l'Estudi de les Llengües del Món	pàg. 13
7. Fitxa didàctica de l'Institut Linguapax	pàg. 17
8. Enllaços d'interès	pàg. 26

Dossier elaborat per:

Associació per a les Nacions Unides a Espanya

c/ Fontanella, 14 - Barcelona E-08010

anue@retemail.es - <http://www.onu.org/NU/anue.htm>

Institut Linguapax / Centre UNESCO de Catalunya

c/ Mallorca, 285 - Barcelona E-08037

info@linguapax.org - <http://www.linguapax.org>

Il·lustració de: Mar Suárez

1. Introducció

LLENGÜES MATERNES

A la Conferència General de la UNESCO de l'any 1999 es va aprovar la celebració del Dia Internacional de la Llengua Materna i es va fixar el 21 de febrer com a data escollida. La UNESCO, amb aquesta diada, volia cridar l'atenció sobre la fragilitat de milers de llengües que durant els darrers segles s'han anat convertint en llengües marginals en un context de consolidació de llengües oficials i de llengües de comunitats lingüístiques més poderoses des del punt de vista demogràfic, econòmic o mediàtic. De fet, la majoria de les 6.500 llengües del món no tenen un reconeixement suficient a les administracions polítiques, als sistemes escolars o als mitjans de comunicació. El dia dedicat a les llengües maternes (i paternes) vol contribuir a valorar les llengües de totes les comunitats lingüístiques i a lluitar contra les discriminacions.

En l'actualitat hi ha un gran consens entre els lingüistes per proposar noves polítiques lingüístiques que protegeixin la diversitat de les llengües. La pèrdua d'aquesta diversitat seria tan greu com la pèrdua de la diversitat de les espècies vivents perquè les llengües són instruments epistemològics imprescindibles per entendre realitats complexes. Són també universos de valors que donen fonament al pluralisme enriquidor de l'espècie humana. Les llengües faciliten adaptacions útils a diversos ecosistemes i faciliten el desenvolupament econòmic. La celebració de totes les llengües maternes vol popularitzar les idees dels experts i crear un gran consens polític i social sobre els avantatges del pluralisme lingüístic.

En societats com la catalana, el dia de les llengües maternes ha de permetre acreditar i consolidar el procés de recuperació de la llengua més feble del nostre context: la llengua catalana. S'hauria d'aprofitar la celebració per lluitar contra els tòpics que encara dificulten la normalització lingüística als territoris de llengua catalana. També s'hauria de celebrar l'accés a les llengües més properes com el castellà i el francès explicant els avantatges de l'educació plurilingüe. S'hauria de fer una pedagogia convençuda dels mètodes d'immersió lingüística i de les estratègies que faciliten l'accés de tots els immigrants a la llengua pròpia dels territoris de llengua catalana. S'hauria d'explicar que el respecte pels drets lingüístics individuals és perfectament compatible amb la voluntat de mantenir el

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

català com a llengua d'integració social tal com es fa en situacions semblants a altres països avançats en el camp de les polítiques lingüístiques com Suïssa o Canadà.

El recull de textos que presentem és un material seleccionat per orientar la reflexió sobre aquests punts. El bon criteri dels educadors i de tots els altres agents de la política lingüística facilitarà una celebració del dia de les llengües maternes que ens ajudarà a progressar cap a una desitjada pau lingüística (Linguapax).

Fèlix Martí
President de l'Institut Linguapax

2. Definicions de llengua materna

Hi ha una **definició bàsica** de llengua materna: **la llengua que una persona ha après primer (sempre que sigui una llengua en la qual es pugui expressar completament) i amb la qual aquesta persona s'identifica voluntàriament.**

La literatura especialitzada, però, classifica les definicions de llengua materna segons quins siguin els **criteris** que es tinguin en compte a l'hora de conceptualitzar-la.

1. Segons l'origen.

És la llengua que hom ha après primer i en la qual hom estableix els primers contactes duradors.

2. Segons la identificació.

a) Interna: la llengua amb la qual hom s'identifica o de la qual hom es considera parlant natiu.

b) Externa: la llengua amb la qual els altres identifiquen una persona o de la qual els altres la consideren parlant nativa.

3. Segons la competència lingüística.

És la llengua que hom sap millor.

4. Segons la funció.

És la llengua que hom utilitza més.

Algunes reflexions sobre les llengües maternes i les definicions:

1. La mateixa persona pot tenir diferents llengües maternes, segons quina sigui la definició que es faci servir.

2. La llengua materna d'una persona pot canviar al llarg de la seva vida, fins i tot diverses vegades, segons totes les definicions anteriors, excepte la que té en compte l'origen.

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

3. Una persona pot tenir diverses llengües maternes segons els criteris anteriors, especialment en el cas de les definicions que es basen en l'origen i la identificació.

4. Es poden organitzar jeràrquicament les definicions anteriors segons el grau de consciència sobre drets lingüístics. Aquest grau es pot avaluar examinant quina definició utilitza la societat en les seves institucions, tant implícitament com explícitament. La definició que mostra el grau més alt de consciència sobre drets lingüístics és una combinació de definicions basades en l'origen i la identificació interna: la llengua materna és la llengua que una persona ha après primer i amb la qual s'identifica.

Adaptat de *Linguistic Genocide in Education or Worldwide Diversity and Human Rights?*, Tove Skutnabb-Kangas (2000).

3. Fulletó informatiu de la UNESCO

Per què un Dia Internacional de la Llengua Materna?

La diversitat lingüística i cultural representa valors universals que enforteixen la unitat i la cohesió de les societats. El reconeixement de la importància de la diversitat lingüística va motivar la decisió presa per la UNESCO de celebrar el Dia Internacional de la Llengua Materna.

Quan es va proclamar aquesta celebració?

Va ser durant la 30a sessió de la Conferència General, l'any 1999, quan la UNESCO va decidir proclamar un Dia internacional de la Llengua Materna, que se celebraria cada 21 de febrer arreu del món.

Què se celebra?

L'objectiu del Dia Internacional de la Llengua Materna és promoure la diversitat lingüística i l'educació multilingües, així com fomentar el coneixement de les tradicions lingüístiques i culturals basat en la comprensió, la tolerància i el diàleg.

Qui hi participa?

Tot i que va ser el director general de la UNESCO qui va prendre la iniciativa de la celebració i va donar l'impuls inicial, els actors principals són ara els estats membres, a través de les seves pròpies institucions i associacions. Els mitjans de comunicació, les escoles, les universitats i les associacions culturals tenen un rol essencial en la promoció dels objectius del Dia Internacional de la Llengua Materna.

Com celebrar el Dia Internacional de la Llengua Materna?

Alguns suggeriments per a:

- **Escoles**

Saben els infants que la llengua materna de molts dels seus companys no és la que es fa servir al centre?

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

Els professors poden demanar a aquests infants que es presentin, que parlin de les seves famílies i de les seves cultures i que ensenyin a la resta de la classe algunes paraules en les seves llengües maternes.

Els alumnes també poden llegir poesies, contar històries i cantar en les seves llengües.

Es pot organitzar, dins o fora de l'escola, exposicions de pintures i dibuixos acompanyats d'explicacions en les llengües maternes dels alumnes.

· Universitats

Els estudiants saben que alguns dels seus companys provenen d'una altra cultura i parlen altres llengües, però no han tingut temps d'aprendre més sobre ells. Doncs aquesta és una bona ocasió per fer-ho.

Poden entrevistar els altres estudiants per fer una enquesta sobre les llengües que existeixen en el campus i publicar-ne els resultats al lloc web de la universitat.

Es poden programar activitats com ara mostrar pel·lícules, obres de teatre o concerts que celebrin la diversitat lingüística.

· Mitjans de comunicació

Cada any la UNESCO publica material d'informació sobre aquest Dia Internacional.

Els mitjans de comunicació locals i nacionals poden participar en la seva difusió produint articles sobre les llengües regionals i minoritàries parlades a la seva àrea i sobre les expressions culturals d'aquestes llengües.

És especialment important que, a més de la premsa escrita, les ràdios i les televisions també s'hi impliquin.

Secció de l'educació als valors universals, UNESCO
7, Place de Fontenoy – F-75352 Paris 07 SP, France
Tel: +33 1 4568 0960
<http://www.unesco.org/education>

4. Resolució 12 de la 30a Conferència General de la UNESCO

Aplicació d'una política lingüística mundial basada en el plurilingüisme

La Conferència General,

Reconeixent la necessitat de millorar la comprensió i la comunicació entre els pobles,

Reconeixent, així mateix, la gran importància de salvaguardar el patrimoni lingüístic i cultural de la humanitat i afavorir la difusió de cadascuna de les cultures i de les llengües que en són l'expressió,

Considerant el perill que avui amenaça la diversitat lingüística a causa de la mundialització de la comunicació i de la tendència a l'ús d'una llengua única, amb el consegüent risc de marginació de les altres grans llengües del món, i fins i tot de desaparició d'algunes llengües de menor difusió, incloent-hi les llengües regionals,

Considerant també que l'educació del joves, arreu del món, requereix sensibilitzar-los envers el diàleg entre les cultures, que és font de tolerància i respecte mutu,

Considerant també que s'han aconseguit notables avenços en les ciències del llenguatge durant les últimes dècades, però que no s'ha tingut prou en compte l'extraordinària capacitat del infants per reproduir sons en «períodes sensibles» del seu desenvolupament,

Prenent nota que les facultats d'aprenentatge dels infants petits pel que fa a la fonètica i la gramàtica són científicament confirmades,

Considerant que aquestes aptituds permeten adquirir durant la primera infantesa una capacitat de comunicació real, passiva i activa, en al menys dues llengües, qualssevol que siguin,

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

Conscient que l'accés democràtic al coneixement depèn del domini de diverses llengües i que facilitar-ne l'accés a tots és un deure en moments en què a molts països prospera l'ensenyament privat, costós i elitista,

Recordant les resolucions que va aprovar a favor de l'educació bilingüe en les seves 18a i 19a reunions (1974 i 1976);

Tenint en compte la creació per part del Consell Executiu, a l'octubre de 1998, del Comitè Consultiu sobre Pluralisme Lingüístic i Educació Multilingüe, i la creació per part del director general de la Divisió de Llengües en el Sector de l'Educació l'any 1998,

1 Recomana als estats membres:

a) crear condicions que propiciïn un entorn social, intel·lectual i de comunicació amb caràcter internacional, que afavoreixi el plurilingüisme;

b) promoure, mitjançant l'educació plurilingüe, un accés democràtic al coneixement per a tots els ciutadans, independentment de la seva llengua materna, i construir el plurilingüisme; les estratègies que permetin assolir aquests objectius poden incloure:

i. l'adquisició precoç (parvulari, ensenyament preescolar) d'una segona llengua, a més de la llengua materna, amb diverses opcions;

ii. la continuació de la educació en aquesta segona llengua en l'educació primària, fent-ne ús com d'un mitjà d'instrucció, és a dir, utilitzant les llengües per a l'adquisició de coneixements al llarg de l'escolaritat i fins a la universitat;

iii. l'aprenentatge intensiu i transdisciplinari d'almenys una tercera llengua viva en l'educació secundària, de forma que en acabar l'escolaritat l'alumne pugui expressar-se en tres llengües, la qual cosa hauria de constituir el bagatge normal de coneixements lingüístics pràctics en el segle XXI;

iv. una avaluació dels diplomes de fi d'estudis secundaris, amb la finalitat de promoure un coneixement de les llengües vives que permeti la comunicació i la comprensió;

v. un intercanvi internacional de mestres i professors, que els ofereixi un marc jurídic per poder ensenyar les seves disciplines, en la seva llengua pròpia, a les escoles d'altres països, la qual cosa permetrà que els alumnes adquireixin coneixements i alhora aprenguin aquella llengua;

vi. l'aprofitament en l'educació, la formació professional i les empreses, de les fonts de competències lingüístiques que representen les llengües regionals, les llengües minoritàries –on n'hi hagi– i les llengües d'origen dels immigrants;

vii. la posada a disposició dels professors i de les autoritats educatives d'una xarxa informàtica i d'un banc de dades que facilitin els intercanvis

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

d'informació i d'experiències;

viii. la creació a cada país d'un comitè nacional i/o regional d'estudi i de propostes sobre el plurilingüisme, per tal d'iniciar el diàleg necessari entre els representants de totes les professions i de totes les disciplines, perquè puguin elaborar les línies directrius d'una educació lingüística adaptada a cada país i que, a més, faciliti la comunicació internacional, tot preservant alhora el ric i inalienable patrimoni lingüístic i cultural de la humanitat;

c) fomentar l'estudi de les llengües de les grans civilitzacions antigues i modernes per tal de salvaguardar i promoure l'ensenyament de les humanitats.

2. Convida el director general a transmetre aquesta qüestió al Comitè Consultiu sobre el Pluralisme Lingüístic i l'Educació Plurilingüe.

5. Directrius de la UNESCO sobre llengües i educació

“Tots els documents, acords i recomanacions produïts al llarg dels anys en virtut del mandat de la UNESCO en aquesta esfera tenen en comú alguns principis rectors. Aquests ens han conduït a formular una sèrie de directrius que representen la visió actual de l'Organització pel que fa als idiomes i l'educació al segle XXI, i que haurien de servir per presentar la posició de la comunitat internacional en els seus respectius estats membres. Aquestes directrius es basen íntegrament en una anàlisi de les declaracions i recomanacions anteriors i mostren les diverses reflexions sobre aquest tema complex que qüestiona idees establertes.

Les directrius es divideixen en tres principis bàsics:

1. La UNESCO dóna suport a l'ensenyament en llengua materna per tal de millorar la qualitat de l'educació basant-se en els coneixements i l'experiència dels educands i docents.
2. La UNESCO dóna suport a l'educació bilingüe i/o plurilingüe en tots els nivells de l'ensenyament per tal de promoure al mateix temps la igualtat social i la paritat entre els sexes i com a element clau en les societats caracteritzades per la diversitat lingüística.
3. La UNESCO dóna suport als idiomes com a component essencial de l'educació intercultural per tal de fomentar l'entesa entre els diversos grups de població i per tal de garantir el respecte dels drets fonamentals.

A cadascun d'aquests principis bàsics correspon una sèrie d'orientacions més específiques”.

Extret de *La educación en un mundo plurilingüe*, Documento de orientación, UNESCO, 2003.

6. Extracte de l'Estudi sobre les llengües del món

L'educació plurilingüe: un repte per a tots

Com bé mostra l'informe Delors sobre L'Educació per al segle XXI (UNESCO, 1996), és necessari capacitar les noves generacions perquè puguin aprofitar les possibilitats que ofereix l'actual societat de la informació. El coneixement de llengües de relació internacional és una demanda cada vegada més exigida. L'educació, però, haurà fracassat si per aquest motiu ignora o rebutja i les llengües i cultures que han configurat la identitat i integritat de les persones i les comunitats i en provoca l'abandonament.

Tal i com es recull en la resolució aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides de 9 de novembre del 2001, l'ensenyament dels idiomes, la història i la filosofia sociopolítica de diverses civilitzacions constitueix un dels Programes d'Acció. De la mateixa manera, la Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural posa l'accent en el plurilingüisme perquè la diversitat cultural sigui accessible a tothom. En aquest sentit, es contempla específicament en el Projecte de Programa i Pressupost de la UNESCO per 2002-2003: *"suport a les xarxes d'experts i institucions d'investigació per assessorar els Estats Membres i la UNESCO sobre qüestions importants que tenen a veure amb l'educació relativa als drets humans, el pluralisme lingüístic i el multilingüisme en l'educació"*.

Molts pobles viuen el bilingüisme i el plurilingüisme de manera natural. A l'Índia, a l'Amazònia, a Centreuropa, al Caucas, ha estat tradicional conèixer diverses llengües de l'entorn per conviure en un medi plurilingüe i pluricultural. El 64 % de les comunitats consultades en l'Estudi de les Llengües del Món afirma que la majoria dels seus membres són bilingües i que en el 10 % dels casos la majoria dels membres d'aquestes comunitats són plurilingües. És a dir, la majoria dels membres de les diferents comunitats lingüístiques no són monolingües. Aquestes comunitats poden ser les millor preparades per abordar les necessitats de capacitat plurilingüe que el món actual exigeix cada vegada més als seus habitants. Aquestes comunitats demostren com la convivència i la comunicació entre grups amb llengües diverses és possible i que el plurilingüisme no comporta ni la inco-municació ni la falta de cohesió del grup, de la comunitat o de l'Estat.

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

L'Índia és un bon exemple per observar normes de comportament que resulten estranyes als ulls occidentals i que poden donar respostes a algunes contradiccions aparents. És possible tenir identitat múltiple sense cap risc per a la integritat personal. La facilitat amb què s'alternen i fins i tot es barregen els codis, la llibertat i falta de purisme que existeix para poder utilitzar diverses llengües amb nivells diferents de capacitació i per a objectius i funcions diferents poden ser una manera realista d'afrontar les relacions entre persones cada vegada més allunyades i diverses sense renunciar a la diversitat lingüística. Qualsevol forma de relació entre codis diversos és més interessant, democràtica i natural en la història de la humanitat que la uniformització forçada a la qual sembla que és necessari doblegar-se.

L'educació ha d'abordar, en conseqüència, un altre repte. No n'hi ha prou amb la llengua materna. Al menys s'ha d'assegurar el coneixement d'una altra llengua, i en molts casos, serà necessari afrontar una educació plurilingüe. Quan l'objectiu és la capacitació bilingüe o plurilingüe, és necessari prendre com a model allò que les comunitats plurilingües han fet tradicionalment. S'aprenen noves llengües com a nous instruments, com a noves capacitacions per a funcions noves. En aquestes circumstàncies, l'aprenentatge d'una nova llengua no implica la pèrdua gradual de la llengua materna.

És important, igualment, subratllar que les llengües són fonamentalment instruments de comunicació oral. Quan es parla d'educació, però, són les formes escrites les que adquireixen prioritat. L'escola va associada a l'alfabetització dels seus parlants, al sistema d'escriptura, a l'existència de literatura escrita i de llibres i de materials escrits per a l'escola. I aquestes exigències constitueixen un problema afegit perquè l'escola pugui ser de més utilitat per a la supervivència de les llengües. Sense menysprear ni abandonar el que està escrit, per què no potenciar més l'ús oral de les llengües a l'escola? Per què no valorar més allò que en realitat té més valor comunicatiu i és lingüísticament més fonamental, és a dir, l'ús oral? Sabent que l'ús fonamental de les llengües és oral, que per fomentar aquells usos no són imprescindibles els recursos més sofisticats de les llengües (l'escriptura, la literatura escrita, els llibres, les regles ortogràfiques,...) i que les noves tecnologies permeten infinitat d'utilitzacions orals de gran poder d'atracció (telefonía, ràdio, televisió), per què se supedita l'escola a la forma escrita de les llengües? No s'ha de renunciar ni infravalorar la llengua escrita. Però el fet que l'ús escrit d'una llengua sigui incipient no justifica una utilització pobra o limitada d'aquesta llengua a l'escola.

Al llarg de la segona meitat del segle XX, són diversos els programes i models educatius bilingües i plurilingües desenvolupats arreu del món. La literatura corresponent a les descripcions dels models educatius de capacitació bilingüe dels

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

escolars és cada vegada més abundant. No tots els sistemes anomenats bilingües tenen, no obstant, per objectiu formar individus bilingües; Skutnabb-Kangas defineix fins a 10 tipus d'educació anomenats bilingües. Només cinc d'ells, els anomenats models forts, poden garantir la capacitació en més d'una llengua. En destacarem dos: els models de manteniment i els models d'immersió.

Els **models educatius de manteniment** de llengües minoritàries suposen l'escolarització en llengua materna a través de professors bilingües, alhora que s'aprèn també la llengua majoritària com a segona llengua. Aquests programes, a més de mantenir les llengües pròpies, propicien aprenentatges iguals o superiors, fins i tot en la llengua majoritària. Són, per tant, programes molt superiors als tradicionals **models de submersió** que escolaritzen en la llengua dominant sense tenir en compte la llengua pròpia de l'alumne. En aquestes últimes escoles, els professors desconeixen, en general, la llengua materna de l'escolar, i en la majoria de casos impliquen la pèrdua i desprestigi de les llengües pròpies minoritzades. En la línia dels models de manteniment, s'ha de destacar la important experiència d'educació bilingüe que es desenvolupa arreu d'Amèrica Llatina al voltant dels programes d'Educació Intercultural Bilingüe. Són models de manteniment els programes d'educació multicultural bilingüe desenvolupats, per exemple, a Bolívia per al quítxua o l'aimara; l'experiència que està desenvolupant la Comissió Pro Índio do Acre de l'Amazònia brasilera és una altra mostra d'un tractament molt pertinent de les llengües autòctones en activitats educatives a través de la formació dels propis educadors indígenes.

A l'Amèrica Llatina són infinitat les experiències d'educació que s'estan desenvolupant a favor de les llengües autòctones. Les seves aportacions constitueixen una veritable revolució educativa i un argument per a l'esperança, tant des del manteniment i prestigi que proporcionen a les llengües, com des de les innovacions educatives: formació del professorat, utilització complementària de l'oralitat i de l'escriptura, formes de tractament de la interculturalitat que s'estan impulsant.

Els **models educatius d'immersió** utilitzen com a mitjà d'instrucció una llengua diferent a la materna. Els programes tenen sempre el vistiplau dels pares; els professors són bilingües i coneixen la llengua dels infants. En general aquests programes d'immersió permeten l'aprenentatge de llengües segones de manera més eficaç que els programes tradicionals per a l'ensenyament de segones llengües. Aquests programes han resultat especialment eficaços per a l'aprenentatge de llengües minoritzades com ara el maorí a Nova Zelanda, l'èuscar al País Basc, el català a Catalunya, el mohawk a Canadà, el bretó a França o el gal·lès a Gran Bretanya. També s'utilitzen en situacions en les quals les llengües estan contextualment minoritzades com el francès al Canadà o a Aosta (Itàlia), el finès

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

a Suècia, etc. Gràcies als models d'immersió aplicats a llengües minoritzades és possible estendre l'aprenentatge d'aquestes llengües més enllà de les pròpies comunitats i, sobretot, recuperar-les entre els membres que les han perdudes. Es fomenta la bilingüïtzació, la integració i la pau social i, en conseqüència, el manteniment de llengües minoritzades condemnades, altrament, a desaparèixer.

Aquest text s'ha extret de l'"*Estudi sobre les llengües del món*", un informe encarregat per la UNESCO l'any 1996 a un grup d'experts internacional. El document, que ha estat coordinat pel Centre UNESCO del País Basc i finançat pel govern basc, està actualment pendent de publicació per part de la UNESCO.

6. Fitxa didàctica de l'Institut Linguapax

La diversitat lingüística al món

Objectiu

Conèixer algunes dades bàsiques sobre la riquesa lingüística del planeta i sensibilitzar l'alumnat sobre l'accelerada desaparició de la diversitat lingüística i cultural. Aclarir alguns mites existents sobre les llengües i mostrar una visió ecològica de la diversitat que allunyi els estudiants de postures eurocèntriques.

Àrees de coneixement

Llengua, llengües estrangeres, ciències socials.

Metodologia

1. S'introdueix el tema proposant als alumnes algunes preguntes generals sobre llengües, com per exemple quines llengües coneixen, quines llengües estudien o han estudiat i per què, etc. Es passa el qüestionari als alumnes. Poden respondre les preguntes individualment o treballant en grups.
2. Si treballen individualment, poden contrastar les respostes amb els companys una vegada acabat el qüestionari. La bibliografia i els llocs web que s'ofereixen al final d'aquesta activitat seran de gran utilitat per trobar informació. També pot ser útil que responguin el qüestionari sense buscar fonts d'informació per saber quins coneixements previs tenen els alumnes.
3. L'últim pas d'aquest exercici serà la posada en comú: correcció de les preguntes i discussió dels resultats juntament amb el professor.
4. Pot demanar-se als alumnes diverses activitats complementàries, com ara:
  - 1) L'elaboració de mapes de diferents països d'Europa (o de tot el continent) on s'assenyali amb diferents colors les llengües que s'hi parlen.

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

2) Un concurs (que pot realitzar-se per grups o individualment) que consisteix a recollir, per exemple, com es compta de l'1 al 10 o com es diu gràcies en diferents llengües. El professor pot trobar exemples al lloc web «Jennifer's language page» [<http://www.elite.net/~runner/jennifers/>] que conté frases curtes, fórmules de cortesia, paraules corrents, etc. en centenars de llengües diferents, així com enllaços amb altres llocs web d'interès.

- Guanya el grup que aconsegueix recollir el major nombre de llengües.

- Si el grup-classe és lingüísticament divers, pot encarregar-se als alumnes una recerca per obtenir dades sobre la diversitat lingüística dels seus països de procedència i/o dels països o regions d'origen dels seus pares. Algunes de les dades per recollir podrien ser: on es parla aquella llengua, quants parlants té, com és el sistema d'escriptura si és que en té, quina llengua o llengües s'utilitzen a l'escola o en els mitjans de comunicació, si és una llengua oficial en algun país, etc. Es pot confeccionar un mapa del món que reflecteixi el resultat de les dades recollides pels alumnes. Els mapes poden servir més tard per decorar la classe.

5. Activitats amb els videoclip de Discovery Channel (veure més endavant)

6. Comentari de text (veure més endavant)

Avaluació

Es pot preguntar als alumnes com s'han sentit en saber que hi ha tantes llengües que estan desapareixent, si pensen que la diversitat lingüística i cultural és tan important com la diversitat biològica, si creuen que la pèrdua de la diversitat només afecta pobles llunyans i 'exòtics' o quines propostes farien ells per preservar la diversitat.

**21 de febrer:
Dia
Internacional
de la Llengua
Materna**

Material

Qüestionari

1. Quantes llengües es parlen al món actualment?
a. Entre 5.000 i 6.000   b. Unes 2.000
c. Unes 1.000   d. Unes 400
2. Segons algunes estimacions, quantes poden desaparèixer al llarg del segle XXI?
a. El 90 %   b. El 75 %   c. El 50 %   d. El 10 %
3. Saps en quin dels països següents es parlen més llengües?
a. Als EUA   b. A la Xina   c. A Rússia   d. A Indonèsia
4. Quina de les llengües següents té més parlants?
a. Bengali   b. Italià   c. Rus   d. Japonès
5. Quin percentatge de les llengües del món té menys d'1 milió de parlants nadius?
a. El 10 %   b. El 30 %   c. El 70 %   d. El 95 %
6. Quin percentatge de les llengües del món es parla a Europa?
a. El 15 %   b. El 25 %   c. El 3 %   d. El 10 %
7. En quin d'aquests estats europeus es parla només una llengua?
a. Alemanya   b. Islàndia   c. Grècia   d. Polònia
8. En quin dels següents estats europeus es parlen més llengües?
a. A Espanya   b. A Itàlia   c. A Suècia   d. Al Regne Unit
9. Què tenen en comú les llengües europees següents: sami, frisó, bretó, irlandès?
a. Són totes llengües germàniques
b. Són llengües en perill d'extinció
c. Són llengües oficials en diversos països europeus
d. Són llengües amb més d'1 milió de parlants
10. Quina de les llengües següents no pertany a la família indoeuropea?
a. Català   b. Anglès   c. Txec   d. Hongarès

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

Respostes al qüestionari

1: a Els experts solen estar d'acord en què existeixen entre 5.000 i 6.000 llengües, tot i que és molt difícil establir un nombre exacte de les llengües que es parlen per qüestions polítiques (què és una llengua o un dialecte es decideix moltes vegades per aquest criteri) i perquè les llengües en moltes ocasions formen un continu lingüístic en el qual es difícil establir fronteres, és a dir, on acaba una llengua i on comença una altra. A més, encara hi ha moltes llengües que no han estat estudiades ni descrites a fons.

2: a Segons algunes estimacions, el 50 % de les llengües que ara existeixen podrien desaparèixer abans del 2100. Aquestes mateixes estimacions calculen que el 90 % de les llengües estan condemnades a desaparèixer al llarg del segle XXI, si no s'inverteix la tendència actual.

3: d A Indonèsia es parlen unes 670 llengües i és, després de Papua-Nova Guinea (850 llengües), el país lingüísticament més divers del planeta.

4: a El bengalí té uns 190 milions de parlants i es parla principalment a Bangla Desh i també a l'Índia. Era la llengua de l'escriptor Rabindranath. Tagore (premi Nobel de literatura). El rus el parlen uns 170 milions de persones, el japonès uns 125 milions i l'italià uns 55 milions. La llengua més parlada del món és el xinès mandarí que té uns 850 milions de parlants.

5: d No són comunes les llengües del món que tenen milions de parlants. Només un grup reduït, sovint a causa d'una història d'expansió imperialista, té un elevat nombre de parlants. La mitjana de parlants de les llengües se situa entre 5.000 i 6.000 persones. Solament unes 80 llengües tenen més de 10 milions de parlants.

6: c Europa és un continent pobre pel que fa a diversitat lingüística. El percentatge de llengües que es parlen als altres continents és el següent: 15 % a Amèrica (Nord i Sud), 30 % a l'Àfrica, 32 % a l'Àsia, 20 % al Pacífic

7: b Islàndia és un cas excepcional d'estat monolingüe. És lògic que sigui una excepció si pensem en el nombre de llengües que existeixen i el nombre d'estats que hi ha al món: 193. A Alemanya, a més de l'alemany es parla danès, frisó, luxemburguès, polonès, romaní, sòrab, judeoalemany (jiddish). A Grècia, a més de grec es parla albanès, búlgar, romanès, romaní, macedoni, turc. A Polònia, a més del polonès, es parla alemany, bielorús, caixubi, romaní, ucraïnès.

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

8: b A Itàlia es parlen 16 llengües: albanès, alemany, català, cors, eslovè, francès, friülès, grec, **italià**, ladí, ligur, occità, romaní, sard, serbocroat, venecià. A Espanya: aragonès, aranès, asturià, basc, caló (romaní), català, **espanyol**, gallec. A Suècia: finlandès, romaní, sami, **suec**. Al Regne Unit: **anglès**, escocès, francès, gal·lès, irlandès, romaní.

En negreta estan marcades les llengües oficials en tot l'estat. A més de totes aquestes llengües autòctones, existeix un gran nombre de llengües no europees que també formen part, a causa de la immigració, del panorama lingüístic de molts països europeus, com ara el xinès, l'àrab, l'amazic (berber), el kurd, el panjabi, el wòlof, el ioruba, l'igbo, el quítxua, etc.

9: b A més de las esmentades, un gran nombre d'altres llengües europees tenen un futur incert o estan clarament en perill d'extinció: cors, occità, ladí, gaèlic escocès, aragonès, mirandès, etc.

10: d L'hongarès pertany a la família uràlica (també el finlandès, el carelià —en perill d'extinció— i l'estonià). Les llengües romàniques, les germàniques, les eslaves i les cèltiques pertanyen totes a la família indoeuropea. L'èuscar és una llengua aïllada d'origen desconegut.

Documental sobre llengües amenaçades realitzat per la cadena de televisió Discovery Channel

Introducció a les llengües tractades en el documental

Gaèlic escocès

Està localitzat a Escòcia i té encara uns 55.000 parlants. Es parla principalment a la costa oest d'Escòcia i a les illes Hèbrides i de Skye. Està amenaçat per l'expansió de l'anglès.

Sami

Aquesta llengua és parlada al nord de Suècia, Finlàndia i Noruega per unes 15.000 persones. També es coneix com a lapó, tot i que aquest nom és despectiu. Els sami han estat tradicionalment un poble nòmada que han basat fonamentalment la seva economia en la ramaderia de rens.

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

Haida

Aquesta llengua només és parlada per 165 persones que viuen a les illes Queen Charlotte de la província canadenca de la Colúmbia Britànica. La societat haida tradicional està basada en clans matriarcals. Els xamans eren membres importants de la comunitat. De l'art haida, en destaquen els seus fabulosos tòtems tallats en fusta.

Kadazandusun

Aquesta comunitat lingüística és la més gran de l'illa de Sabah, a Malàisia, i té una població de 300.000 habitants que parlen 13 varietats de la llengua kadazandusun. Són un poble que practica l'agricultura (sobretot de l'arròs) a les fèrtils planes de l'interior i de la costa oest de l'illa.

Ainu

Els ainu viuen principalment a l'illa japonesa d'Hokkaido i a les illes Kuril. Només unes 150 persones parlen la llengua ainu i la majoria de la població d'aquestes illes s'han assimilat o bé al japonès o bé al rus. Els experts no es posen d'acord sobre l'origen del poble i de la llengua ainu.

Sharda

Es tracta d'un sistema d'escriptura que es fa servir a la regió índia del Caixmir. La majoria de la literatura sànscrita de la regió del Caixmir està escrita en sharda.

Idu mishmi

Els mishmis ocupen una petita part de la regió d'Arunacha Pradesh de l'Índia i tenen una població d'un 8.500 persones. La majoria són agricultors i practiquen la religió hindú.

Cucapá

El cucapá és una llengua en perill que compta amb uns 500 parlants localitzats a Mèxic i als EUA. A Mèxic, a la regió de la Baja Califòrnia, hi ha només 178 persones que la parlen. Tradicionalment els cucapá han cultivat blat de moro, a més de dedicar-se també a la caça, la recol·lecció i la pesca.

Tobas

La llengua toba es parla a tres països: Bolívia, Paraguai i Argentina. A aquest últim país la població toba és d'un 36.000 persones. Els toba constitueixen comunitats tant urbanes com rurals amb líders tradicionals i comissions locals que són elegits pels membres de la comunitat. En els últims anys, els toba han recuperat l'orgull de ser 'índis' i la voluntat de lluitar pels seus drets.

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

Activitats per treballar els videoclips

1 . Els alumnes poden fer un llistat de les reflexions que fan els parlants de llengües en perill sobre les seves llengües. Per què és important per als protagonistes dels videoclips poder parlar les seves llengües?

Respostes possibles:

- Perquè la llengua és la part més important i característica de la cultura.
- Perquè la seva literatura oral, les cançons o la música s'expressen en les seves llengües.
- Perquè és un orgull poder parlar la llengua dels ancestres i perquè és important transmetre-la als fills.
- Perquè existeix tot un coneixement tradicional que s'expressa a través de la pròpia llengua.
- Perquè se senten identificats amb la llengua: hi ha un sentiment identitari molt fort.
- Perquè la llengua pròpia els connecta directament amb la natura.

2 . Es divideix la classe en vuit grups i s'assigna a cada grup una de les llengües del documental. Els alumnes, servint-se d'enciclopèdies, llibres de consulta i d'Internet han de fer un petit dossier sobre el poble i la llengua que els ha estat assignada. Entre les dades d'interès poden buscar la família lingüística a la qual pertany cada llengua o el nombre de llengües que es parla als països que apareixen en els videoclips, que són els següents: Regne Unit, Suècia, Canadà, Malàisia, Japó, Índia, Mèxic i Argentina. Altres llocs web de referència sobre les llengües del món són els de l'Ethnologue: <http://www.ethnologue.com> i el de la Universitat de Laval: <http://www.tlfg.ulaval.ca/axl/index.shtml>.

Comentari de text

El genocidi lingüístic

El 1788 els pobles aborígens d'Austràlia constituïen pràcticament el 100 % de la població d'Austràlia. La població precolonial devia ser d'aproximadament un milió i mig de persones. El 1861 els aborígens ja eren només un 13 % de la població. Quan els colonitzadors 'blancs' hi van arribar, van caçar i matar aborígens com animals. Alguns investigadors consideraven els aborígens com l' 'anella

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

perduda' entre l'home i el mico. La primera educació formal 'blanca' va ser portada pels missioners, tot i que, evidentment, els nens havien tingut educació no formal durant mil·lennis. Es va separar molts infants dels seus pares per educar-los en les missions. Molts van perdre completament contacte amb el seus pares i van intentar trobar-los de grans. Molts van perdre també la seva llengua. Fins i tot en situacions en què els missioners van codificar per escrit les llengües dels aborígens, i encara que van traduir la Bíblia a algunes d'aquestes llengües, les cultures aborígens estaven condemnades i els missioners van intentar eradicar-les com a bàrbares i paganes. A les reserves, els nivells d'educació considerats apropiats per als aborígens eren de quart curs de primària. A les ciutats, als infants aborígens no se'ls permetia entrar a les escoles normals de l'Estat de Nova Gal·les del Sud fins al 1949. Al 1986 els 227.645 aborígens constituïen l'1,44 % de la població. De les 200-250 llengües originals, almenys 50 ja s'han extingit i unes altres 100 estan en perill d'extinció. A mitjans dels 80, només 50 llengües tenien més de 100 parlants, 28 de les quals més de 250 parlants i tan sols 9 més de mil parlants. Segons el cens del 1976, només hi havia 25.572 persones més grans de 5 anys a Austràlia que usaven regularment una llengua aborígen. Cap llengua aborígen no és oficial a Austràlia.

Adaptat d'«Aboriginal Peoples in Australia», pàg. 54-55, dins *Linguistic genocide in education or worldwide diversity and human rights?* Tove Skutnabb-Kangas (2000)

Algunes preguntes per comentar el text:

- Quina llengua creus que s'ha pogut expandir a costa de les llengües aborígens d'Austràlia?
- Coneixes alguna altra regió del món on s'hagi produït alguna situació semblant a la d'Austràlia?
- Sabries dir el nom d'alguna de les aproximadament 200 llengües aborígens australianes que encara existeixen?
- És Austràlia en els nostres dies un país on només es parla anglès?
- En saps res sobre la situació lingüística de la veïna Nova Zelanda?

Respostes

L'anglès ha estat la llengua colonitzadora a la qual s'han assimilat la majoria d'aborígens australians. Amèrica del Nord (tant Canadà com els EUA) ha tingut una història molt semblant a la d'Austràlia pel que fa a la colonització i al genocidi tant físic com cultural de les seves poblacions originals. Als llocs webs següents es pot trobar informació detallada sobre les llengües australianes:

21 de febrer: Dia Internacional de la Llengua Materna

<http://www.dnathan.com/VL/austLang.htm>

http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=Australia

Avui dia Austràlia és un país multicultural on, a més de l'anglès i de les llengües autòctones, es parlen moltes altres llengües per la gran quantitat d'immigració que hi ha hagut al país. Les llengües immigrades més parlades són: el xinès, l'italià, el grec, l'àrab i el vietnamita. A Nova Zelanda/Aotearoa el maorí, la llengua autòctona de les illes, és juntament amb l'anglès llengua oficial, es pot aprendre a les escoles i ha experimentat un procés de revitalització en els últims anys.

Bibliografia

BADIA, Ignasi. *Diccionari de les llengües d'Europa*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2002.

JUNYENT, Carme. *Gimcana de les llengües*. Barcelona: Octaedro, 2002.

Mapa *L'Europa de les llengües*, editat pel CIEMEN (2003) <http://www.ciemen.org>

NETTLE, David i ROMAINE, Suzanne. *Vanishing Voices. The Extinction of the World's Languages*. Oxford University Press, 2000.

SKUTNABB-KANGAS, Tove. *Linguistic Genocide in Education or Worldwide Diversity and Human Rights?* Lawrence Erlbaum, 2000.

WURM, Stephen (ed.). *Atlas of the World's Languages in Danger of Disappearing*. París: UNESCO, 2002.

7. Enllaços d'interès

UNESCO-EDUCATION. Cultural and Linguistic Diversity in Education

http://portal.unesco.org/education/ev.php?URL_ID=12871&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201

UNESCO-Patrimoni Immaterial

http://www.unesco.org/culture/heritage/intangible/html_eng/index_en.shtml

Endangered Languages Documentation Programme at SOAS (School of Oriental and African Studies)

<http://www.eldp.soas.ac.uk/preliminvit.html#contact>

Europa Diversa

<http://www.europadiversa.org/cat/index.html>

European Bureau for Lesser Used Languages

<http://www.eblul.org>

Foundation for Endangered Languages

<http://www.ogmios.org>

Institut Linguapax

<http://www.linguapax.org/>

Programa Mercator

<http://www.mercator-central.org/>

SIL International

<http://www.ethnologue.com>

Terralingua

<http://www.terralingua.org/>